

ИЗАЗОВИ У УСВАЈАЊУ ЛЕКСИКЕ КРИВИЧНОГ ПРАВА НА ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ**

Сажетак

Један од најзначајнијих аспеката учења страног језика струке јесте усвајање лексике. У настави француског језика за правнике, посебан изазов представља терминологија кривичног права, која се издваја као нарочито комплексна област због своје термилошке затворености, високог степена нормативности и честог одсуства директних еквивалената у другим језицима и правним системима – особености које је чине захтевнијом у односу на друге гране права. Лексички корпус језика права обухвата три групе елемената: речи општег језика чија је фреквентност у правном дискурсу другачија, вишезначне речи општег језика чије је значење у правном контексту трансформисано и специфично, те лексеме које постоје искључиво у језику права и које називамо правном терминологијом. Поред теоријског прегледа кључних појмова, рад обухвата емпиријско истраживање спроведено са студентима Правног факултета Универзитета у Београду који уче француски језик, с циљем да се утврде тешкоће у усвајању лексике, идентификује која група лексичких елемената представља највећи изазов и предложи мере за унапређење наставе страног језика правне струке.

Кључне речи: језик права, кривичноправна лексика, полисемија, правна терминологија, настава страног језика струке

* Ауторка је наставница страног језика на Правном факултету Универзитета у Београду. Електронска адреса ауторке: katarina.radojkovic@ius.bg.ac.rs. ORCID 0009-0006-4300-8653.

** Рад је настао у оквиру стратешког пројекта Проблеми стварања, тумачења и примене права 2025, чији је носилац Правни факултет Универзитета у Београду. Изложен је на научном скупу Contemporary Challenges in LSP Teaching (The 7th International Conference Contemporary Challenges in LSP Teaching).

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Учење језика струке представља један од најсложенијих изазова у савременој настави страних језика, посебно у високошколском образовању где се од студената очекује не само познавање општег језика, већ и овладавање стручним терминолошким системима карактеристичним за одређену професију, разумевање и правилна употреба стилских одлика и специфичних дискурзивних образаца. У том контексту, језик права заузима посебно место због своје комплексности, формалности, архаичних елемената, високог степена нормативности и честог одсуства директних еквивалената у другим језицима и правним системима. Лексички корпус језика права обухвата низ термина који веома често немају директне еквиваленте у општем језику нити у правним системима других земаља, што додатно отежава њихово разумевање, учење и правилну употребу и поред језичких компетенција, захтева познавање одговарајућег правног система, културолошког контекста, као и функционалне употребе термина у различитим правним поджанровима, као што су говор правне норме, говор правне теорије, правосудни говор итд.

Додатну сложеност представља чињеница да лексички корпус језика права није хомоген и да се лексеме могу сврстати у неколико група. Према Висковићу, прву групу чине неизмењени елементи општег језика односно лексеме које постоје у општем језику али њихова фреквентност варира (Висковић 1989, 26). Док се у језику права, на пример, често јављају именице лице, ствар, пропис или глаголи морати, моћи, лишити, одлучивати, речи као пријатељство, спавати, маштати или цвеће могу се јавити веома ретко или никада. Другу групу чине измењени елементи општег језика. У питању су полисеми, односно речи чије се значење за потребе означавања правних односа трансформисало (проширило или сузило) тако да су у језику права добиле друго, специфично значење у односу на значење које имају у општем језику. У српском језику су то речи као што су дело, штета, прикривање, поступак, покушај, стицај, итд. Ове лексеме задржавају у себи један део значења које имају у општем језику али у правном контексту добијају и специфично значење које је понекад познато само правним стручњацима, а некада прецизно одређено самим нормативним актом. У трећу групу сврставају се речи које имају специфично значење и за које се об-

ично користи израз „правна терминологија”. У питању су најпре речи чије је значење веома прецизно и обично потпуно непознато или недовољно јасно особама које нису правни стручњаци, као што су одредба, доцња, плодуживање, правни лек, застаривање. У ову групу спадају и речи страног порекла, најпре позајмљенице из латинског (клаузула, дерогација), затим изрази који су сачували изворни латински облик (*lex specialis, res iudicata*), као и позајмљенице из других језика (Висковић 1989, 28). У српском језику права велики је број правних термина француског порекла, али у данашње време све је већи утицај енглеског језика нарочито у области привредног права (*leasing, pre-paid*). Преузимање речи из неког другог језика све је чешћа појава у модерно доба, али треба имати у виду да ова појава може бити опасна, како напомиње Ћорић (2017, 1583), јер се тим речима често даје другачије значење него што је у језику из којег су преузете или се у недостатку адекватног кратког превода неког термина из страног језика, он имплементира у правни систем и у правни акт у својој транскрибованој верзији, тј. онако како се изговара у том језику.

Поједини аутори (Висковић 1989, 30) сматрају да се може издвојити и четврта група коју чине стручне речи које су саставни део других социоеката, а које се срећу у језику права, као што су економски, грађевински, фармацеутски или медицински термини.

Анализирајући лексички корпус француског језика права, Жерар Корни (*Gérard Cornu*) издваја две велике категорије. Прву назива речима двоструке припадности односно *mots de double appartenance* (Cornu 2005, 68) и она одговара групи лексема за које Висковић користи назив „измењени елементи општег језика“. Реч је о полисемама које у језику права имају дуго, специфично правно значење у односу на оно које имају у општем језику. У другу групу аутор сврстава лексеме које постоје само у језику права користећи термин „речи искључиве правне припадности“ (*mots d'appartenance juridique exclusive*) (Cornu 2005, 62).

Циљ овог истраживања јесте да се идентификују главни изазови са којима се суочавају студенти права приликом учења правне лексике на француском језику, да се утврди која од напред наведених група лексема представља највећи изазов, као и да се анализирају стратегије које се могу користити у наставном процесу. Рад обухвата како теоријска разматрања о природи правне лексике и специфичностима њеног усвајања, тако и емпиријско истраживање

спроведено са студентима права, будући да теоријски увид сам по себи није довољан за потпуно сагледавање конкретних тешкоћа са којима се студенти суочавају у пракси. Потреба за емпиријском провером произашла је из жеље да се наставни процес унапреди на основу стварних података.

У методолошком смислу, истраживање се ослања на комбинацију лексичких тестова и акционог истраживања. Тестови омогућују квантитативну процену нивоа усвајања различитих типова лексике, док се кроз акционо истраживање – које подразумева анкетни упитник (приложен на крају рада) али и континуирани рад са студентима, кроз праћење њихових реакција, рефлексija и ставова – прикупљају квалитативни подаци о њиховим становиштима и стратегијама учења кривичноправне лексике. Овакав комбиновани приступ омогућава дубље разумевање не само лингвистичких већ и педагошких изазова у процесу учења правне лексике на страном језику. Резултати истраживања допринеће бољем разумевању процеса учења језика права, као и развоју делотворнијих дидактичких метода у настави страног језика правне струке.

2. СПЕЦИФИЧНОСТИ ФРАНЦУСКОГ КРИВИЧНОПРАВНОГ ДИСКУРСА

Француски кривичноправни дискурс, као део језика права, одликује се низом лингвистичких специфичности које произлазе, како из историјског развоја правног система, тако и из потребе за прецизношћу, формалношћу и институционалном јасноћом. Као језик континенталног права, француски језик права уопште, а нарочито језик кривичног права, ослања се на нормативни оквир који проистиче из писаних закона (*Code pénal*, *Code de procédure pénale*), што се непосредно одражава и на његову лексичку и синтактичку структуру.

Једна од кључних особина француске правне лексике јесте висок степен термиолошке прецизности и стабилности, који се огледа у коришћењу једнозначних израза чија су значења стриктно дефинисана законом. На пример, термини попут *homicide volontaire*, *vol avec effraction*, *récidive*, *garde à vue* или *mise en examen* имају јасно утврђену правну дефиницију и не дозвољавају слободну интерпретацију. Ови изрази припадају термиолошком слоју језика за који Жерар Корни користи термин „речи искључиве правне припад-

ности“ – *mots d'appartenance juridique exclusive* (Cornu 2005, 62). Реч је о лексемама које немају никакво значење у општем језику, односно осим правног значења немају ниједно друго, чак ни метафорично значење, те искључиво припадају језику права и у већини случајева су моносемне, а њихово значење је често јасно дефинисано законом, као у следећим примерима: *garde à vue*: задржавање лица у просторијама полиције или жандармерије у циљу истраге, у трајању до 48 сати (Bissardion 2009, 271); *mise en examen*: формални акт истражног судије којим се лицу саопштава да је званично осумњичено за извршење кривичног дела (Bissardion 2009, 328); *non-lieu*: одлука истражног органа којом се утврђује да не постоје довољни основи за покретање судског поступка пред кривичним судом (Bissardion 2009, 332). Иако се састоји од речи општег језика (*non* – не и *lieu* – место), ова лексема има специфично правно значење. Овакве лексеме захтевају контекстуализацију и детаљно објашњење, јер их студенти често покушавају превести дословно.

С друге стране, велики део лексичког корпуса у француском језику права чине полисемне лексеме, односно речи које поред једног (или више) значења у општем језику имају сасвим другачије значење у језику права и које Корни назива „речима двоструке припадности“ односно *mots de double appartenance* (Cornu 2005, 68). На пример, реч *blanchiment* у општем језику значи избељивање (*action de blanchir*) док у језику права добија сасвим другачије значење: прање новца, кривично дело по члану 324 Кривичног законика (*Code Pénal art.324*). Слично томе, реч *audition* у свакодневном језику означава чин слушања или слух, док у правном контексту означава формално испитивање сведока или осумњиченог.

Полисемија је последица језичке економије и како наводи Бреал (Bréal), резултат је паралелног постојања нових и старих значења. Пошто у човековом окружењу има много више појава него лексема којима би оне биле именоване, постојећим лексемама се додају нова значења јер би се у супротном број лексема неконтролисано увећавао и на тај начин отежавао споразумевање или га чак учинио немогућим (Bréal 2005, 154).

Када говоримо о полисемним лексемама, треба напоменути да оне могу имати главно значење у језику права, а секундарно у општем језику или обратно. У прву групу, речи којима је правно значење примарно, а које су из језика права прешле у општи језик и тиме га на изванредан начин обогатиле, спадају, на пример, *règle*,

interdiction, sanction, légitime, juger, tribunal, compétence, avocat, témoin, magistrat, procédure, débat, sursis, итд. Секундарно значење које попримају у општем језику може бити фигуративно, неутрално или фамилијарно, као на пример именица *divorce* (развод) која се у општем језику поред основног значења користи у фигуративном значењу као синоним за *rupture* (прекид, разилазак) или *plaidoirie* (пледоаје), што је у пренесеном значењу било какав говор у нечију корист, *tutelle* (туторство), *patrimoine* (наслеђе), итд. Неке речи имају у општем језику неутрално значење али удаљено од значења које имају у језику права. Тако, *juger* (судити) добија значење *apprécier, estimer* (просудити, оценити), *témoin* (сведок) у кривичноправном контексту подразумева процесни субјект у судском поступку, често са јасно прописаним правима и обавезама, док у општем језику може бити сведок неког догађаја, сведок свог времена или сведок друштвених промена.

У другу подгрупу спадају речи које имају примарно значење у општем језику а секундарно у језику права (*principe, fond, motif, volonté, capacité, abus*). Оне задржавају део значења које су имале у општем језику али добијају специфично правно значење које је најчешће пренесено као у примерима: *parquet* (*напкет* у општем језику, *тужилаштво* у језику права), *siège* (*седиште* у општем језику, *судије* у језику права), *barreau* (*шипка, решетка* у општем језику, *адвокатска комора* у језику права) или *sursis* (одлагање у општем језику, док у кривичноправном дискурсу означава условну казну, тј. казну чије се извршење одлаже).

Конечно, може се догодити да реч има у језику права потпуно другачије значење сасвим удаљено од оног које има у општем језику као што је лексема *minute* (у општем језику у значењу „минут“) која у језику права означава оригинални примерак пресуде (Јовановић, Тодоровић 2002, 961) или *grosse* (у општем језику придев: дебела), која се у правосудном дискурсу користи за копију пресуде са клаузулом извршности (Јовановић, Тодоровић 2002, 907). Корни их назива „речима са семантичким прекидом“ јер правно значење потпуно изолује реч и ставља је изван опште разумљивости. У ову групу спадају и лексеме *fruit* (*плод, воће* у општем језику, *приход* у језику права), *suscomber* (*умрети, подлећи* у општем језику, *изгубити поступак* у говору адвоката) и *auteur* (*аутор* у општем језику, *учинилац* у језику кривичног права).

Напоменимо још и то да феномен полисемије у језику права постаје сложенији због чињенице да се он раслојава на поджанрове, са аспекта различитих правних грана (језик уставног, кривичног, облигационог, привредног права, итд.) или кроз различите дискурсе (говор законодавца, говор правне праксе, говор правне науке, говор адвоката, итд.). У француском језику могу се издвојити четири основна поджанра: први је *language légal* – законски језик, везан за стварање прописа и одговарао би нашем језику правне норме. Други је језик који се користи у раду правосудних институција, односно говор правне праксе *discours juridictionnel* или *langage juridique jurisprudentiel*. Трећи поджанр је говор правне науке или језик теорије права односно *langage juridique scientifique*, док се под четвртим подразумева језик којим они који нису правни стручњаци говоре о правним темама – *langage juridique commun* (Радојковић Илић 2024, 337).

Због овог раслојавања језика права на поджанрове, поред спољашње полисемије постоји и унутрашња или интерна полисемија, када једна лексема има више различитих значења у оквиру самог језика права. Корни сматра да се један термин може сматрати правном полисемом ако једном језичком знаку у оквиру једног правног система одговарају најмање два различита означеника (Cornu 2005, 88). Именица *saisine* на пример у процесном праву значи *подношење захтева за покретање поступка пред судом* (Bissardion, 404), док у оквиру наследног права означава *преузимање наслеђа од стране законитог наследника* (Јовановић, Тодоровић 2002, 1045). Насупрот томе, неке речи такозване двоструке припадности одликују се само спољашњом полисемијом док су у оквиру језика права моносемне. Оне имају једно значење у општем језику а друго у језику права али у оквиру језика права имају само једно значење, као на пример *testament* или *hypothèque*.

Један од веома упечатљивих примера унутрашње полисемије је лексема *ordonnance* која у уставном праву означава ордонансу, акт који доноси влада након сагласности Парламента у складу са чланом 38 Устава Француске из 1958. године, а у процесном праву се најчешће користи у значењу *одлука* или *решење*. *Délit* у кривичном праву значи *преступ* или *лакше кривично дело*, док у језику грађанског права означава *грађански деликт*. Лексема *arrêt* одликује се и унутрашњом и спољашњом полисемијом. Поред неколико значења у општем језику (*заустављање*, *стајалиште*), у језику права

поприма различита значења у различитим областима. У правним речницима као што је *Vocabulaire juridique* (Cornu, 2004) наводи се најпре у општем правном значењу као другостепена пресуда или пресуда коју је донела правосудна инстанца која носи назив *cour*, а потом у специфичним значењима. У међународном јавном праву *arrêt* је акт којим једна држава забрањује страном броду да исплови из њених вода, док је у кривичном праву учестала у изразима *mandat d'arrêt* (налог за хапшење) или *maison d'arrêt* (затвор) (Cornu 2004, 72).

Иако су чешћи примери полисемних лексема које су прешле из општег језика у језик права, постоје и супротни примери, као што је именица *enquête* која је прешла из језика кривичног права у општи језик, променивши значење. Док се у језику кривичног права овај термин користи за истрагу коју врши судска полиција (*Code de procédure pénale art 53, art 75*) у језику новинарства, социологије и психологије ова лексема има измењено значење: *истраживање, проучавање, испитивање јавног мњења (recherche méthodique reposant sur des questions et des témoignages, étude d'une question sociale, économique, politique par le rassemblement des avis, des témoignages des intéressés; sondage)*.

Навешћемо још и занимљив пример лексеме *vol* код које је тешко утврдити да ли је реч о хомонимији или полисемији, будући да обе именице, *крађа* и *лет* потичу од глагола *voler* (летети). Поједини аутори сматрају да је у питању хомонимија (Јакимовска 2012, 332) а према речнику *Robert*, именица *vol* у значењу *лет* потиче од непрелазног глагола *voler* у значењу *летети*, док у значењу *крађа* потиче од прелазног глагола *voler* у значењу *украсти*. Сматрамо да је ипак овде реч о полисемији, односно да се значење проширило у смислу *отети у току лета, зграбити* (будући да и *Vocabulaire juridique* наводи ово значење у језику соколарства) тако да је именица *vol* временом добила ново значење, *украсти*. У језику кривичног права означава кривично дело крађе – *soustraction frauduleuse de la chose d'autrui* (*Code pénal*, 311-1).

Као што је напред речено, поред ове две групе лексема, корпус језика права чине и лексеме које постоје у општем језику, али је њихова фреквентност различита у језику права. У питању су лексеме које Висковић назива неизмењеним елементима општег језика (1989, 26). Када је реч о француском језику, такође се може утврдити да се именице као *personne, chose, norme* или глаголи

devoir, pouvoir, décider користе са великом учесталošћу. Исто важи за заменице: веома су фреквентне заменице за треће лице, релативне и неодређене заменице (*ils, tous, qui, quiconque*), док су заменице за прво и друго лице једнине (*je, tu,*) веома ретке. Ако посматрамо учесталост речи које припадају овој групи видећемо да она такође варира у зависности од различитих подваријетета и да то важи како за француски, тако и за српски језик. На пример, уставно, породично или кривично право садрже више речи и израза из општег језика него привредно или финансијско право. У говору правне науке је највећа заступљеност латинизама и позајмљеница из других језика, док је у говору адвоката присутно много више речи из општег језика него у говору правне праксе. Што се тиче позајмљеница из енглеског језика, неки аутори сматрају да су карактеристичне за области привредног и еколошког права (Марјановић 2006, 123). Анализа лексичког корпуса Закона о наслеђивању Републике Србије показала је да се он састоји од речи општег језика са неизмењеним значењем, речи са делимично измењеним значењем (нпр. својина, заоставштина, поклон, штета), искључиво правних термина (нпр. наследни редови, нужни део, отварање наслеђа) и не правничких стручних термина, односно стручних термина других професиолеката (војни обвезник, командир чете, мобилизација, итд.) (Стојановић 2006).

Још једна лингвистичка особеност кривичноправног језика јесте употреба синтактичких структура које су карактеристичне за формални регистар и административно-правни стил. Дугачке номиналне фразе, пасивне конструкције и апстрактни изрази као што су *privation de liberté, responsabilité pénale, circonstances atténuantes* доприносе специфичној херметичности и високом степену формалности кривичноправног дискурса. Овакве конструкције захтевају од студената не само добро познавање општег француског језика, односно барем ниво Б1 према Заједничком европском референтном оквиру за језике (*Cadre européen commun de référence pour les langues*), већ и развијену способност декодирања комплексних језичких структура унутар правног контекста, као и познавање француског права. Поред тога, француски кривичноправни језик карактерише се специфичном синтаксом, која укључује фреквентну употребу пасива (*Le suspect a été mis en examen...*), номинализацију (*La commission de l'infraction a entraîné...*) и употребу дугачких зависних реченица (*Considérant que l'accusé, ayant agi en pleine*

conscience, a volontairement causé un dommage...) Ове структуре такође захтевају висок ниво језичких компетенција и често представљају препреку за разумевање и правилно тумачење правног текста.

3. ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

Сprovedено истраживање имало је за циљ да се стекне увид у различите тешкоће са којима се суочавају студенти права приликом усвајања лексике и да се утврди у коју од три групе лексема спадају речи које најтеже усвајају, да ли су то лексеме општег језика („неизмењени елементи општег језика“, према Висковићу), полисемне лексеме („измењени елементи општег језика“, према Висковићу, односно „*mots de double appartenance*“, према Корнију) или су то речи за које Корни каже да су „искључиво правне припадности“ („чисто стручни правни изрази и значења“) (Висковић 1989, 27). Поред тога, резултати би требало да укажу на решења којима би се унапредила настава француског језика правне струке.

Испитаници су били студенти друге, треће и четврте године Правног факултета Универзитета у Београду који су одабрали француски као страни језик правне струке, којих је укупно било 50. Коришћено је неколико инструмената за мерење како би се упоредили добијени резултати, будући да се код акционог истраживања увек инсистира на више извора података и на упоређивању података добијених различитим инструментима применом поступка трангулације (Burns, 2010). Први инструмент били су тестови правне лексике који су били саставни део испита из француског језика правне струке, са циљем да се оцене способности студената да препознају и правилно користе речи у правном контексту. Тестови су били конципирани у форми питања са вишеструким избором или вежби допуне понуђеним речима. Поред тога прикључени су и резултати теста превођења кратких текстова из области кривичног права са француског на српски језик. Поред процене разумевања правних термина, овакав тест је омогућио да се оцене способности студената да транспонују правне концепте из једног у други језик. Трећи инструмент представља анкетно истраживање спроведено како би се прикупила мишљења о тешкоћама с којима се суочавају приликом учења. Циљ анкете био је да се стекне увид у начин на који студенти перципирају усвајање

француске кривичноправне терминологије, као и стратегије учења које сматрају ефикасним. Метода која је коришћена је упитник који је поред општих података о испитаницима садржао 10 питања са вишеструким избором упитник (приложен на крају рада). Ниво језичких компетенција студената на општем језику узет је такође у обзир. Он је варирао између нивоа А2.1 и Б1.2. према критеријумима Заједничког европског оквира за језике језике (*Cadre européen commun de référence pour les langues*) будући да су групе студената на већини нематичних факултета веома хетерогене.

Овако спроведено истраживање, кроз комбинацију квантитативних и квалитативних метода, омогућило је не само анализу језичких тешкоћа са којима се суочавају студенти приликом учења француског језика права, већ и разумевање њихових субјективних искустава и перцепција у вези са учењем специфичне правне терминологије. Првих неколико питања било је усмерено на идентификовање групе речи које за њих представљају највећи изазов. Затим су испитаници замољени да процене степен тешкоћа које имају када уче ускостручне правне термине, као и када треба да разумеју и науче речи које имају различита значења у општем и правном језику, као на пример *mobile*, *parquet* или *témoін*. Даља питања односила су се на то колико студенти сматрају да њихово опште знање француског језика утиче на усвајање стручне терминологије, као и на то колико познавање француске морфологије и синтаксе може утицати на разумевање правних текстова, укључујући идентификацију граматичких категорија које стварају највише потешкоћа. Последња два питања су била усмерена на могућа дидактичка решења и предлоге студената о томе шта би им помогло да ефикасније науче правни вокабулар и на препоруке студената за унапређење наставе француског језика правне струке.

4. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање спроведено међу студентима Правног факултета Универзитета у Београду доноси значајне увиде у изазове са којима се суочавају приликом усвајања правног вокабулара. Резултати теста лексике и теста превођења у великој мери се поклапају са резултатима анкете и показали су да су студенти имали највише тешкоћа приликом учења полисемичних речи. Иако су честе у правним текстовима, њихова двосмисленост и контекстуална упо-

треба изазвале су честе грешке, нарочито у вежбама допуне, где су студенти морали да допуне реченице одговарајућим речима. Речи које се односе искључиво на правну терминологију, иако сложене због своје специфичности, биле су боље усвојене, вероватно због њиховог ограниченог коришћења у правном контексту, што је олакшало њихово учење. С друге стране, речи из општег језика биле су најлакше разумљиве и правилно употребљене, упркос њиховој реткој употреби у правним контекстима. Што се тиче тестова превођења, студенти су наилазили на тешкоће при превођењу полисемичних речи као што су *marché* (чак и када је била јасно контекстуализована као *marché commun* (заједничко тржиште) или *mobile* (у општем језику може бити придев у значењу *мобилан*, *покретан*, док у језику кривичног права означава мотив за извршење кривичног дела и у том значењу користи се и синоним *motif*). Речи искључиве правне припадности су углавном биле боље преведене, иако су грешке и даље постојале, нарочито у вези са сложенијим правним концептима. Неизмењени елементи општег језика били су преведени са највећом прецизношћу.

Анкета је потврдила да ученици имају различите тешкоће у зависности од групе којима припадају речи. Полисемне лексеме, односно „речи двоструке припадности“ (*sursis, parquet, blanchiment, audition, infraction*), идентификоване су као највећи изазов (64,5 %). Речи искључиве правне припадности, тј. једнозначни правни термини, као *greffier, pourvoi, non-lieu*, су оцењени као нешто лакши иако значајан број испитаника (33,5 %) сматра да њихово учење представља низ тешкоћа.

Овај резултат је у складу са налазима других истраживања која указују на то да је полисемија један од највећих изазова у учењу специјализованог вокабулара (Мићовић, Беко, 2022). Овај изазов је нарочито присутан код студената друге године који још увек нису потпуно упознати са правном терминологијом и који се ослањају на општа значења речи.

С друге стране, студенти су показали боље разумевање и употребу лексема „искључиве правне припадности“ као што су *garde à vue* ili *non-lieu* (62% тачних одговора). С обзиром на то да су специфичне за правни систем, студенти су их лакше уврстили у свој вокабулар јер нису били збуњени различитим значењима која се могу појавити у свакодневном говору. Међутим, иако су ови термини били лакши за препознавање, и даље су постојале грешке, нарочито

у вези са сложенијим правним концептима. То указује на закључак да иако студенти успевају да савладају основну терминологију, развој језичких компетенција на вишем нивоу захтева детаљно познавање правног система и разумевање његових специфичности.

У великој мери су то потврдили и резултати анкете који се односе на превођење правних текстова са француског на српски. Већина испитаника сматра да је учење и превођење специфичних правних термина „тешко” или „врло тешко” и објашњава да су ове тешкоће првенствено узроковане потребом да се разумеју правни концепти који су често удаљени од њиховог свакодневног искуства. Савладавање ових термина захтева стручност у правној области и дубоко разумевање француског права.

Иако студенти не придају велику важност француској синтакси и граматички, навели су да употреба пасива, коришћење неодређених придева и заменица као и сложеније синтаксичке конструкције представљају значајне препреке. Те синтаксичке конструкције су од есенцијалне важности за разумевање формулације правних текстова, који су углавном писани формалним стилом. Студенти сматрају да је савладавање ових структура кључни фактор за правилно разумевање значења текстова.

Као што смо очекивали, један од кључних фактора који је утицао на успех студената у учењу правног вокабулара јесте њихово опште знање француског језика. Студенти са вишим нивоом општег знања француског језика (Б1.2) имали су боље резултате на тестовима лексике и превођења у поређењу са студентима чије је знање било на нивоу А2. Овај резултат потврђује хипотезу да је чврста основа у општем језику кључна за ефикасно учење језика права. Учење правног језика захтева не само познавање специфичних термина, већ и дубоко разумевање синтаксе, семантике и граматичких структура, које су везане за шире језичко знање.

Студенти се залажу за неколико начина да се унапреди настава страног језика правне струке. Велики број испитаника сматра да би истовремено учење страног језика струке и саме материје, односно француског права било веома корисно (45,5 %). Такође, 56,4 % испитаника сматра да коришћење аутентичних правних текстова, аудио и визуелних докумената повољно утиче на учење правне лексике. Поред тога, 18,2 % испитаника оценило је да је потребно више интерактивних вежбања која би била усмерена на употребу полисема у различитим контекстима.

Када је реч о начинима да се конкретно поспеши учење француског правног вокабулара и језика правне струке уопште, студенти су предложили неколико могућих решења. Прво је повећање броја часова посвећених француском правном језику (47,3 %). Поред тога, испитаници сматрају да би организовање радионица са стручњацима или колегама из правне струке такође били ефикасни начини за боље разумевање и лакше усвајање правних термина. Такође, сматрају да би било корисно повећати број вежбања са практичним примерима и побољшати доступност специјализованих правних речника или правних база података.

5. ЗАКЉУЧАК

На лингвистичком плану, може се закључити да се француски кривичноправни дискурс одликује високом фреквенцијом стручне терминологије, израженом полисемијом, као и сложеним синтактичким обрасцима, што га чини изузетно изазовним за учење. Разумевање ових специфичности кључно је за ефикасну наставу правног језика и за развој функционалне језичке компетенције студената права. Језик права користи се првенствено у законодавним и судским текстовима, али и у академском и административном контексту, као и у правосудном говору што додатно утиче на његову сложену лингвистичку структуру. Учење овог језика је посебно изазовно за студенте будући да захтева не само овладавање стручном лексиком, већ и разумевање дискурзивних и синтактичких образаца који су карактеристични за правни миље.

Резултати истраживања омогућили су да идентификујемо која од три групе језичких елемената представља највећи изазов за студенте приликом усвајања правне лексике. Потврђени су резултати претходних истраживања као и полазна хипотеза да су то „речи двоструке припадности“, односно полисемне лексеме. И поред наведених тешкоћа, студенти су лексеме „искључиве правне припадности“ лакше уврстили у свој вокабулар јер нису били збуњени различитим значењима која се могу појавити у свакодневном говору или у различитим правним поджанровима.

Истраживање јасно показује да је учење француске правне лексике сложен и вишеслојан процес. Иако студенти наилазе на различите тешкоће, од полисемних речи до специфичних грама-тичких структура, постоје конкретни приступи који могу олакшати

савладавање овог вокабулара. Употребом практичних вежби, аутентичних текстова и повећањем броја часова посвећених овој области, могуће је значајно унапредити учење и ефикасно усвојити француску кривичноправну лексiku.

Познавање лингвистичких специфичности језика права кључно је за ефикасно планирање и реализацију наставе правног језика на страном језику. За разлику од опште језичке компетенције, која се развија кроз свакодневну употребу језика, компетенција језика правне струке захтева систематски приступ, усмерен на овладавање терминологијом, стилем и дискурзивним обрасцима карактеристичним за одређени правни домен.

Стога би приликом планирања наставе било корисно да се јасно диференцирају три категорије језичких елемената: елементи искључиво правне припадности (нпр. *garde à vue, mise en examen*), полисемне лексеме односно „речи двоструке припадности“ (нпр. *mobile, parquet, auteur*) као и елементи из општег језика и граматичке категорије које се фреквентно користе у правном говору (нпр. заменице *personne, quiconque*). Друга веома значајна смерница је шира примена контрастивне анализе. Студентима права који уче француски као страни језик корисна је контрастивна анализа између њиховог матерњег језика и француског правног дискурса. На пример, у српском језику термин судија готово увек има опште значење, док у француском постоје различити појмови: *juge d'instruction, juge des libertés et de la détention, juge de l'application des peines*, итд. Примена оваквих поређења помогла би студентима да препознају fine разлике и прецизније разумеју француски правни систем.

Због сложености правног језика, учење лексике изван контекста не доводи до задовољавајућих резултата. Употреба аутентичних правних текстова: законских текстова, судских пресуда, полицијских записника, чланака из стручне литературе, видео записа суђења и других аутентичних докумената омогућује студентима да се упознају са различитим дискурсима, правилном контекстуалном употребом лексема као и да развијају способност интерпретације специфичних правних значења.

У оквиру наставе страног језика права посебно је важно укључити студенте у метајезичку рефлексију. У овом истраживању, акционо истраживање је коришћено као методолошки оквир који омогућава не само прикупљање података, већ и директно унапређење наставног процеса. Кроз вођене дискусије, мини-упитнике

и тестове, студенти су подстакнути да идентификују које речи им делују најтеже и зашто, у којим контекстима имају проблема са разумевањем, које стратегије користе за учење и разумевање термина. Овај процес омогућава наставнику да прилагоди приступ у реалном времену, комбинујући формалне методе тестирања са повратним информацијама из праксе.

Резултати акционог истраживања сугеришу да је могуће превазићи наведене тешкоће применом циљаних педагошких решења. Коришћење аутентичних правних текстова, укључивање практичних вежби које симулирају реалне правне ситуације, као и повећање броја часова посвећених настави француског језика правне струке могу бити ефикасни начини да се унапреди процес усвајања кривичноправне лексике. Адекватна методолошка решења, прилагођена специфичностима правног језика, имају кључну улогу у унапређењу језичких компетенција студената права. Овакав приступ не само да доприноси успешнијем учењу језика струке, већ и оснажује будуће правнике за активно учешће у међународном правном контексту.

ЛИТЕРАТУРА

Burns, Anne. 2010. *Doing action research in english language teaching*. London: Routledge.

Bissardion, Sébastien. 2009. *Guide du langage juridique 3eme édition*: Paris: LexisNexis.

Bréal, Michel. 2005. *Essai de semantique*: Limoge: Lambert-Lucas.

Висковић, Никола 1989. *Језик права*. Загреб: ИТРО Напријед.

Ђорић, Драгана. 2017. „Значај језика за право“. У *Зборник радова Правног факултета*, Нови Сад, вол. LI, бр. 4, стр. 1573–1587.

Јакимовска, Светлана. 2012. „La terminologie et les relations sémantiques dans la langue de droit“. У *Les études françaises aujourd’hui*, Београд: Филолошки факултет, 325-337.

Јовановић, Јасмина и Тодоровић, Светлана. 2002. *Речник правних термина српско-енглеско-француски*. Београд: Савремена администрација.

Cornu, Gérard. 2004. *Vocabulaire juridique*. Paris: Quadrige/PUF.

Cornu, Gérard. 2005. *Linguistique juridique*, 3e édition. Paris: Montchrestien.

Марјановић, Милош. 2006. „О односу језика и права као друштвених појава“ У Миодраг Мићовић (ур.) *Право и језик*, Крагујевац: Правни факултет универзитета у Крагујевцу. Институт за правне и друштвене науке, 113-129.

Мићовић, Данијела и Беко, Лидија. 2022. „Polysemy-Related Problems in ESP Students – A Case Study“, У Звездан Арсић (ур.) *Зборник радова Филозофског факултета у Приштини*, Приштина: Филозофски факултет, Универзитет у Приштини, 123-144. doi: 10.5937/zrffp52-32382.

Радојковић Илић, Катарина. 2024. Особености правних поджанрова у француском и српском језику, У Добросав Миловановић, Горан Дајовић (ур.) *Савремени проблеми правног система Србије, прилози пројекту 2023*. Београд: Правни факултет, 331 -345.

Стојановић, Наташа. 2006. „Језик Закона о наслеђивању Републике Србије“. У Миодраг Мићовић (ур.) *Право и језик*. Крагујевац: Правни факултет универзитета у Крагујевцу, Институт за правне и друштвене науке, 321 – 336.

ИЗВОРИ ПРАВА

Code civil. 2007. Paris : Dalloz.

Code pénal. 2022. Paris: Dalloz.

Katarina Radojković Ilić

CHALLENGES IN ACQUIRING CRIMINAL LAW VOCABULARY IN FRENCH

Resume

One of the most significant aspects of language for specific purposes (LSP) learning is vocabulary acquisition. In the context of foreign language teaching for law students, particular challenges arise from terminology related to specific legal concepts that exist only within the national laws of different countries. In this regard, the vocabulary of criminal law stands out as especially complex due to its terminological exclusivity, high degree of normativity, and the frequent absence of direct equivalents in other languages and legal systems. According to previous research, the lexical corpus of any legal language consists of elements that can be divided into three groups. The first group includes unaltered elements of the general language, words whose frequency of use differs in legal discourse. The second group consists of modified general language elements i.e., polysemous words whose meanings have been transformed to refer to specific legal concepts. These terms often carry precise, specialized meanings understood primarily by legal professionals and are sometimes strictly defined by normative acts. The third group includes lexemes that exist solely within legal language, typically referred to as “legal terminology.” In addition to offering a theoretical overview of key concepts and reviewing major previous studies in the field of vocabulary acquisition and learning strategies for language for specific purposes, this paper presents the results of a study conducted among students at the Faculty of Law, University of Belgrade, who are studying French. The research aimed to gain insight into the various difficulties law students encounter in acquiring legal vocabulary, especially terminology related to criminal law. It also sought to determine which of the three lexical categories the most challenging terms belong to and, based on the data collected, to propose pedagogical solutions for improving LSP teaching practices. The findings indicate that students experience different levels of difficulty depending on the lexical group to which the words belong. Polysemous terms (e.g., sursis, parquet, blanchiment, audition, infraction) were identified as the

most challenging. These results are consistent with previous studies highlighting polysemy as one of the primary challenges in learning specialized vocabulary. The research confirms that mastering French legal terminology presents numerous challenges, primarily due to the complexity of specialized terms, their polysemous nature, and the understanding of complex grammatical structures characteristic of legal discourse. These factors hinder the effective acquisition of professional vocabulary and call for carefully designed pedagogical approaches. The results of this action research suggest that such challenges can be overcome through the implementation of targeted teaching strategies. The use of authentic legal texts, the integration of practical exercises simulating real legal scenarios, and the extension of instructional hours dedicated to French for Legal Purposes (FLP) may significantly facilitate the learning of criminal law vocabulary. In conclusion, the adoption of appropriate methodological solutions tailored to the specificities of legal language plays a crucial role in enhancing the linguistic competence of law students. Such an approach not only supports more effective learning of language for specific purposes but also empowers future legal professionals to actively participate in international legal contexts.

Keywords: legal language, criminal law vocabulary, polysemy, legal terminology, teaching foreign languages for specific purposes.

Достављено: 25.3.2026. године
Прихваћено: 17.6.2026. године

ПРИЛОГ – УПИТНИК О УСВАЈАЊУ ЛЕКСИКЕ КРИВИЧНОГ ПРАВА НА ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ

Молимо вас да одговорите на следећа питања у вези са учењем француског правног вокабулара. Ваши одговори помоћи ће нам да боље разумемо изазове са којима се сусрећете и да унапредимо наставу страног језика правне струке.

I ОПШТИ ПОДАЦИ

А. Година студија: ☐ Друга година ☐ Трећа година ☐ Четврта година

Б. Како бисте проценили свој тренутни ниво знања француског језика према Заједничком европском оквиру за језике (CEFR)?

☐ A1 ☐ A2 ☐ B1 ☐ B2 ☐ C1 ☐ C2

II ПИТАЊА О УСВАЈАЊУ ПРАВНЕ ЛЕКСИКЕ

1. Који од следећих типова речи вам је најтеже да научите?
(Можете одабрати један или више одговора)

☐ а) Ускостручне правне термине (нпр. *greffier, pourvoi, garde à vue, non-lieu*)

☐ б) Полисеме – речи које имају различита значења у правном и свакодневном језику (нпр. *sursis, parquet, blanchiment, infraction*)

☐ в) Речи из општег језика које се користе у правном контексту (нпр. *personne, pilier, marché*)

2. Како оцењујете ниво тешкоћа у учењу ускостручних правних термина на француском језику?

☐ а) Веома тешко ☐ б) Тешко ☐ в) Умерено ☐ г) Лако ☐ д) Веома лако

3. Како оцењујете ниво тешкоћа у учењу полисемичних речи, тј. речи које имају различита значења у правном и свакодневном језику?

☐ а) Веома тешко ☐ б) Тешко ☐ в) Умерено ☐ г) Лако ☐ д) Веома лако

4. Да ли вам је тешко да разумете значење речи из општег језика које се користе у правном контексту?

☐ а) Веома тешко ☐ б) Тешко ☐ в) Умерено ☐ г) Лако ☐ д) Веома лако

5. Колико мислите да ниво вашег општег знања француског језика утиче на усвајање правног вокабулара?

☐ а) Веома утиче ☐ б) Утиче, али не превише ☐ в) Нема значајан утицај

6. Шта вам је најтеже када преводите са француског на српски?

☐ а) Ускостручни правни термини

☐ б) Полисеме – речи које у правном контексту имају другачије значење него у општем језику

☐ в) Речи из општег језика које се користе у правном контексту

☐ г) Друго (молимо наведите): _____

7. Колико мислите да недовољно познавање француске синтаксе и граматике отежава усвајање правног вокабулара?

☐ а) Знатно отежава ☐ б) Отежава, али не превише ☐ в) Не отежава много ☐ г) Не утиче на учење правног вокабулара

8. Који аспект француске граматике вам највише задаје проблема у разумевању правних текстова?

☐ а) Пасив ☐ б) Употреба неодређених придева и заменица

☐ в) Синтакса реченица

☐ г) Друго (молимо прецизирајте): _____

9. Шта би вам помогло да лакше научите француски правни вокабулар? (Можете одабрати један или више одговора)

☐ а) Додатна граматичка и синтаксичка објашњења и вежбања

☐ б) Речници или базе података специјализоване за правни језик

☐ в) Вежбе са практичним примерима правних текстова

☐ г) Радионице са стручњацима или колегама из правне струке

☐ д) Већи фонд часова француског језика

☐ ђ) Друго (молимо прецизирајте): _____

10. На који начин би настава француског језика правне струке могла да се унапреди? (Можете одабрати један или више одговора)

☐ а) Коришћење аутентичних правних текстова, аудио и визуелних докумената

☐ б) Истовремено учење француског језика правне струке и француског права

☐ в) Више интерактивних вежбања усмерених на полисеме у различитим контекстима

☐ г) Истовремено учење свих различитих значења неке полисемне речи

☐ д) Проучавање и разумевање полисемије у матерњем језику